

Inblick Haninge

FÖR DIG INOM UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN I HANINGE KOMMUN

MÅLTIDEN SOM ETT PEDAGOGISKT REDSKAP

På Vendelsömalmskolan är maten en del av undervisningen

RUMMETS BETYDELSE FÖR INLÄRNINGEN

Så omsätter Haninge Vygotskijs teori i praktiken

PÅ PLATS FRAMGÅNG FÖR NYANLÄNDA ANALFABETER

AKTUELLT BORDER CROSSINGS TILL HANINGE

UTBLICK VIKTEN AV ATT BLI SEDD

Med språket i verktygslådan

I trä- och metallslöjdläraren Dan Widstrands klassrum får alla elever chansen att lyckas

Ledare

PISA OCH HANINGE

Samma dag som Pisa-mätningen skulle presenteras fick två rektorer i SVT:s morgonsoffa frågan om de trodde att resultaten skulle bli bättre eller sämre. Den ene sa något intressant:

– Jag tror det blir bättre. Om de förändringar som genomförts de senaste åren varit de rätta, så borde det synas nu.

Och det blev bättre. Alltså: om man gör rätt saker, syns det snabbt. Det gäller även i Haninge.

JAG ÄR GLAD å hela Skolsveriges vägnar över de förbättrade resultaten. Inte bara för att vi har fått eleverna att lära sig mer utan också för att vi nu slipper en debatt av typen: "Det här fungerade inte heller, nu måste vi göra något helt annat." I stället kan vi nu satsa på att förfina den väg som svensk skola slagit in på. Vi kan ägna oss åt att utveckla undervisningen ännu mer.

DOCK KVARSTÅR ojämlikheten som ett stort problem. Elever kommer till skolan med olika förutsättningar och den svenska skolan har under de senaste tjugo åren blivit sämre på att kompensera för detta.

Orsakerna är flera. Staten kunde hjälpa oss genom att förtydliga kursplanerna och prioritera i innehållet. Kursplanerna är visserligen tydligare än tidigare, men de är samtidigt överlastade med goda

föresatser. Det leder till att lärare själva tvingas välja vad som ska prioriteras, vilket i sin tur leder till bristande likvärdighet, vilket missgynnar vissa elevgrupper.

Även kunskapskraven är ett problem. Betoningen av vissa färdigheter gynnar en del elevkategorier på andras bekostnad.

De abstrakta formuleringarna leder till olika tolkningar och bristande likvärdighet. Jag tycker att kunskapskraven i stället borde betona vilka kunskaper eleverna ska tillägna sig för de olika betygsstegen.

Det vore en välgärning om vi kunde få kunskapskrav som är begripliga för alla – lärare, elever, föräldrar, rektorer, förvaltningschefer.

OM VI KAN få begripliga kunskapskrav kan vi också få nationella prov som kan ge en tydlig vägledning för betygsättning.

Förutom detta finns det flera saker vi kan göra för att förbättra likvärdigheten i Haninges skolor. Det handlar om förhållnings-sätt och insatser för att lyfta elever som behöver särskilda lösningar. Det betyder att vi måste bryta scheman och tjänstefördelningar under läsåret för att skapa rätt undervisning för eleverna.

Mats Öhlin

Mats Öhlin, förvaltningschef

Sammanträdestider

● Nämnderna har nu fastställt sina sammanträdestider för 2017. Du hittar dem på haninge.se. Alla sammanträden är öppna för allmänheten.

Navigatortcentrum

● Vid nämndernas sammanträden i december rapporterade Navigatortcentrum hur de arbetat kring studie- och yrkesvägledning inom grundskolan och gymnasiet, hur man kan utveckla en gemensam strategi för prao samt hur de arbetat med sin uppföljande verksamhet för ungdomar upp till 24 år. Under året har Navigatortcentrum riktat sitt arbete mot cirka 700 ungdomar i kommunen.

Närvaroteamet

● Närvaroteamet redovisade vid nämndens sammanträde att de arbetat med närmare 80 elever med problematisk frånvaro. Närvaroteamets uppgift är att upptäcka, kartlägga, åtgärda och återföra dessa elever till skolan.

Strategi och budget

● Vid nämndernas möten i november beslutades om Strategi och budget 2017. Dokumentet utgår från kommunfullmäktiges mål och budget för nästa år som innehåller tolv mål. Nämnderna har beslutat om minst en strategi under varje mål. Varje strategi har minst ett mätbart eller ett informationsmätt. Strategi och budget innehåller ett förord av nämndens ordförande samt redovisning av de ekonomiska ramarna och vilka uppdrag nämnden fått av kommunfullmäktige.

REDAKTIONEN: ANSVARIG UTGIVARE: Mats Öhlin
KONTAKTPERSON: Ingeborg Granlund, ingeborg.granlund@haninge.se
PRODUKTION: Nice One, www.nice.one

Världsutställning till Haninge

I HÖST är Haninge värd för Reggio Emiliautställningen Border crossings där digitalt möter analogt. Hit är förskolor och allmänhet välkomna för att skapa och lära sig mer.

TEXT KARIN CEDRONIUS

SVENSK FÖRSKOLA HAR länge haft en stark Reggio Emilia-inspiration och Haninge kommun ligger i framkant på området. Här arbetar samtliga kommunala förskolor efter Reggio Emilias pedagogik. Det är en av anledningarna till att kommunen nu får förtroendet att stå värd för den kringresande utställningen Border crossings, som slår upp sina dörrar i september 2017.

–Vi är väldigt stolta över att Haninge har utsetts till värd för utställningen. Vi har länge haft ett djupgående samarbete med Reggio Emilia och under åren har vi gjort stora kvalitativa steg i vår förskoleverksamhet. Att vi nu får stå värd för utställningen är ett bevis på att vi har lyckats väl med det arbetet, säger Henrik Lindh, central förskolechef i Haninge.

Utställningens namn syftar på mötet mellan den digitala och den analoga världen. I dag använder hela 80 procent av alla förskolebarn internet samtidigt som skolor och förskolor satsar stora resurser på att införskaffa digital teknik.

BARN SKAPAR och utforskar digitala landskap i utställningen Border crossings ateljé.

FOTO REGGIO EMILIA INSTITUTET

Utställningen Border crossings tar fasta på hur man bäst kan förena Reggio Emilias ateljékultur med både de analoga och de digitala uttrycken.

UTSTÄLLNINGEN ÄR UPPDELAD

i två delar. Den ena visar upp Reggio Emilias arbets-sätt och fokus på skapande, språkutveckling, hållbarhet och natur. Den andra delen är en skapande workshop som är kopplad till en stor stadsateljé. I ateljén kommer det att finnas olika stationer där besökande barn och vuxna kan undersöka och skapa med hjälp av olika typer

av verktyg, både digitala och analoga. Här kommer det att finnas projektorer, datorer, webbkameror, digitala mikroskop och iPads men också återvinnings- och naturmaterial, papper, färger, sax och lim.

–Det kan handla om att göra allt från att undersöka återbruksmaterial med mikroskop till att

Henrik Lindh, central förskolechef

spela in filmer med QR-koder, säger Henrik Lindh.

FÖRUTOM DEN INSPIRATION som Border crossings kommer att bidra med för besökarna hoppas Henrik Lindh att utställningen ska bidra till att

sätta Haninge på kartan för framtida medarbetare inom förskolan.

–Utställningen blir ett sätt för oss att marknadsföra Haninge som en attraktiv kommun att arbeta i som förskollärare. Samtidigt är det ett fantastiskt tillfälle för kompetensutveckling och inspiration för Haninges pedagoger.

BORDER CROSSINGS STANNAR i Haninge i tre månader innan den flyttar vidare. I skrivande stund är det inte avgjort i vilken lokal utställningen kommer att hålla till, mer information om detta kommer upp på haninge.se när det närmar sig. Klart är dock att stadsateljén kommer att finnas kvar även efter att utställningen har avslutats.

Inblick Haninge nr 1, 2017

AKTUELLT Vad säger topp-listorna egentligen? 4

TEMA Rummets betydelse för inläringen 10–15

PÅ PLATS Lyckad satsning på analfabeter 18–19

AKTUELLT Skolmältiden som pedagogiskt verktyg 6–7

PORTRÄTTET Stöjd läraren Dan Widstrand 16–17

UTBLICK Skolan i Kanada inspirerar 20

HANINGE SKA NU låta en oberoende konsultfirma granska de olika rankingar som görs av skolkommuner. Bilden är från Dalarö skola.

Oklar nytta med skolrankning

VARJE ÅR KOMMER olika topplistor över landets skolkommuner. Haninge har tagit initiativ till en undersökning av vad som egentligen ligger bakom resultaten.

TEXT PETER WIKLUND FOTO ANNA RUT FRIDHOLM

UNDER HÖSTEN har det kommit flera olika topplistor som visar "Landets bästa skolkommuner". Det är förstås lätt att titta i listorna för att få se var de bästa – och de sämsta – skolorna finns. Men så enkelt är det inte.

I själva verket är det rätt svårt att veta vad som ligger bakom de olika placeringarna, enligt Mats Öhlin, förvaltningschef på Haninge kommun.

Bakgrunden till kritiken är att det är svårt att sätta sig in i hur

bedömningarna har gjorts. Därmed blir det oklart vad resultaten egentligen visar.

– Att det är ett dåligt instrument för att mäta skolkvalitet visas också av att kommunerna under ett och samma år kan få helt olika placeringar i

de olika listorna, säger Mats Öhlin.

Det råkade Haninge kommun ut för i de senaste rankingarna. I listan från Lära- riksförbundet hamnade kommunen på plats 153 av totalt 290 kommuner, men med tillägget att elevresultaten är ganska dåliga. Läraryrket rankade i stället Haninge som

Mats Öhlin, förvaltningschef

en ganska dålig skolkommun generellt sett – men med rätt bra elevresultat!

– Det här blir så klart väldigt förvirrande och det är olyckligt. Våra elevresultat har sakta

men säkert förbättrats på senare år, men det väger inte så tungt i rankingarna. Enligt Skolverkets statistik ligger vi nu på plats 67, alltså högt upp på listan, när det gäller hur många niondeklassare som fått gymnasiebehörighet.

DET STÖRSTA FELET med rankingarna är dock att de fokuserar på fel saker, menar Mats Öhlin.

– Man borde ha fokus på vad kommuninvånarna får ut av verksamheten, alltså i det här fallet vad eleverna får med sig ut i livet eller till vidare studier. Det måste ju vara det viktigaste, inte i första hand vilka resurser som sätts in. Vi är en snabbt växande kommun och har välfyllda skolor och därmed jämförelsevis låga kostnader för utbildningen. Det "straffas" vi för i Läraryrket rankning!

HAN ÄR INTE ENSAM om att kritisera topplistor. Redan våren 2013 publicerade Dagens Nyheter en debattartikel av två statsvetare med rubriken "Rankning dåligt verktyg för kommunal utveckling".

De konstaterar att de här typerna av kommunjämförelser riskerar att "förvirra i stället för att förtydliga" och att de organisationer som gör listorna använder dem för att lyfta fram sådant som är viktigt för särintressen, inte för att kommuninvånare ska få veta något vettigt om skolkvaliteten.

– Nu har vi bett en oberoende konsultfirma granska vad rankingarna betyder. I slutet av våren 2017 hoppas vi kunna presentera resultatet, avslutar Mats Öhlin.

Både ris och ros i enkät

RESULTATET från årets arbetsplatsundersökning är här. Siffrorna visar både ris och ros. Nu drar förbättringsarbetet i gång ute på arbetsplatserna.

TEXT KARIN CEDRONIUS

UNDERSÖKNINGEN genomfördes i september och är en del i kommunens systematiska arbetsmiljöarbete. Enkäten går ut till samtliga medarbetare inom utbildningsförvaltningen, från förskolan till vuxenutbildningen. Enkäten visar både positiva och negativa resultat.

Lena Lihammar Bergill, kvalitetscontroller

tycker färre än 75 procent att deras närmaste chef visar dem uppskattning för det arbete de gör och att mål följs upp och utvärderas på ett bra sätt.

Siffrorna är ungefär desamma i samtliga verksamheter.

– Det är glädjande att se att flera av siffrorna har stigit jämfört med 2015, men samtidigt måste vi ta till oss kritiken och börja arbeta med de områden där medarbetarna är mindre nöjda, som exempelvis uppskattning från cheferna och uppföljning av mål, säger Lena Lihammar

Bergill, kvalitetscontroller i Haninge.

ALLA MEDARBETARE ska få återkoppling på enkäten av sin närmaste chef på ett arbetsplatsmöte, där resultatet även ska diskuteras och förbättringsförslag samlas in. Därefter uppdateras handlingsplanen från 2015. Arbetet med att förbättra verksamheten fortgår sedan löpande under året som kommer.

UNDERSÖKNINGEN I KORTHET

- 1 465 svarade, varav 1 137 kvinnor och 277 män. 51 angav inte kön.
- Kvinnor är mer nöjda i frågor som rör styrning och motivation.
- Män är mer nöjda i frågor som rör ledarskap.

Kort & gott

Fler psykologer i skolan

Under 2017 utökas Haninges elevhälsa med två nya psykologtjänster. Psykologerna kommer att arbeta inom grundskolan och gymnasiet.

– Det är mycket glädjande att kommunen satsar på elevhälsan, som är så viktig och där de psykologiska insatserna är en viktig del, säger Patrik Lönn, central stödchef.

ResearchED till Haninge

Den 4 februari kommer den internationella lärarkonferensen ResearchED till Haninge. Under en heldag kommer ett tjugotal talare från bland annat Japan, Belgien, USA, Storbritannien och Sverige att presentera forskningsbaserad skolutveckling. Konferensen äger rum på Fredrika Bremergymnasiet. Biljetten beställer du på researched.org.uk (325 kronor). Du kan

även följa konferensen på Twitter under #rEDHan. Vid frågor kontakta: eva.hartell@haninge.se.

Rättelse

I Inblick Haninge nr 3, sidan 3 smög det sig in ett fel. Det är kunskapskrav i årskurs 1 i svenska och inte i matematik. Däremot finns det obligatoriska bedömningsstöd i både svenska och matematik.

Skolmaten är en del av undervisningen

ATT TA TILL SIG KUNSKAP är svårt om man är hungrig. Därför är skolmåltiden så viktig. Men inte bara som bukfylla, utan även som pedagogiskt verktyg. Nu satsar Haninge aktivt på integrerade skolmåltider.

TEXT EVA-LOTTA SIGURDH FOTO NIKLAS BJÖRLING

FÖR ATT FÅ ELEVERNA att äta krävs att de kommer till skolrestaurangen. Väl där handlar det om att få dem att vilja smaka på maten och våga vidga sina vyer, såväl smakmässigt som på kunskapsidan. Utmaningar som heter duga, vet de flesta som arbetar i skolan eller har barn där.

Erik Noréus
kökschef Vendelsö-
malmsskolan

menar Erik Noréus, kökschef på Vendelsö-malmsskolan, som fått eleverna att äta "extrema mängder mat och sallad", samtidigt som köket och måltiden intagit en central, pedagogisk plats på skolan.

–Hemligheten är att ta sig tid och att ta alla tillfällen till

lärande i akt, förklarar han och utvecklar:

–Hos oss är dörren till köket alltid olåst och vi har barn här nästan för jämnan. Ibland kommer de in för att de vill ha något i magen, ibland bara för att prata av sig. Oavsett vilket passar vi alltid på att berätta något om maten, samtidigt som vi bjuder på något gott och nyttigt. Och så får de självklart hjälpa till efter bästa förmåga.

"UNDERVISNINGEN" SKER liksom i förbifarten, berättar Erik, som kärleksfullt kallar eleverna för "kidsen". Han hänger ofta ute i korridorerna och vet vilka de vilka som inte kommer och åter och gör allt för att locka

I KÖKET PÅ Vendelsö-malmsskolan är eleverna alltid välkomna.

dem till restaurangen, om så bara för att sitta och plugga där en stund.

–Hela integreringen bygger ju på att alla är med och det viktigaste av allt är att få kidsen att vilja komma till oss och smaka på maten. Först då kan man ta allt det andra, som vad

bra mat är, var den kommer från och sådana saker.

MEN ALL INTEGRERING sker inte i förbifarten eller enbart i köksmiljön. Det finns även ett öppet samarbetsklimat på skolan i stort.

–All personal vet att man

kan samarbeta med köket och vi har ständigt olika projekt på gång. Jag är till exempel ofta ute i klasserna och pratar om näringslära, säger Erik, som till och med instagrammar om ämnet på sin fritid.

–På lågstadiet har vi ett belöningssystem där man

fyller en burk med kulor så fort barnen har gjort något bra.

När burken är full får de gå till köket och hälsa på.

Andra exempel är internpraktiken i årskurs 7 och 8, som gärna förläggs i köket, samt olika temaarbeten, där maten får en viktig roll och

ERIK NORÉUS BRINNER för att lära eleverna mer om mat och näringslära.

LIVSMEDELSVERKETS MÅLTIDSMODELL SOM MALL

- Satsningen på offentliga måltider i Haninge syftar främst till att få elever i alla åldrar att äta bättre i skolan.
- Som mall används Livsmedelsverkets måltidsmodell, som ger ett helhetsperspektiv på bra måltider genom de olika delarna hållbar, närings-

riktig, säker, god, trivsamt och integrerad.

- Integrationsdelen innebär bland annat att skolmåltiden används som ett pedagogiskt verktyg och att det finns elevinflytande. Dessutom ska måltiderna intas i en trygg miljö med både vuxna och elever.

där eleverna också målar teckningar på temat, som sätts upp i restaurangen.

–Miljön är jätteviktig och med egna alster på väggarna blir det extra trivsamt och välkommande. Jag målar själv en del och sätter upp här, avslöjar Erik glatt.

Ett annat populärt projekt är "veckans grönsak":

–DÅ HAR VI grönsaken framme i skålar hela veckan i olika utformningar, med goda dressingar till. Den veckan vi hade morötter ökade ätandet med 30 kilo!

VIKTIGT MED EN BRA START

ETT SÄRSKILT "starta dagen-program" hjälper elever med tydlighet och struktur. Ibland behövs inga dramatiska åtgärder för att skapa positiv förändring, bara man vågar tänka nytt, menar Ingela Nilsson.

TEXT EVA-LOTTA SIGURDH FOTO KRISTINA SAHLÉN

07.00

Specialpedagog Ingela Nilsson på Åbyskolan är som vanligt först på plats och sätter på kaffet.

–Om inte jag gör det blir det inget kaffe, skrattar hon och återkommer ständigt till "fikats viktiga roll" eftersom det både fungerar inbjudande

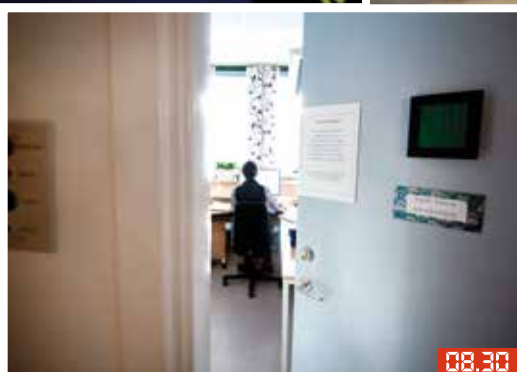
och skapar en lugnande effekt vid exempelvis svåra elev- och föräldrasamtal.

På Åbyskolans expeditiions-enhet lockar kaffedoft och Ingelas ständigt öppna dörr kollegor från hela skolan att våga sig in och dryfta såväl stora som små bekymmer.

–Jag har ofta kö utanför

08.00

08.30

min dörr. Det är jätteviktigt att alltid vara tillgänglig!

08.00

Vi beger oss till det mindre klassrummet Bryggan där fem elever från årskurs 3 väntar på den dagliga uppstarten "Starta dagen", ett koncept för dem med behov av extra mycket struktur och omsorg vid skol-dagens början.

–Den här stunden på morgonen minskar deras ångslan och oro, vilket ger dem bättre

förutsättningar för lyckade skoldagar, säger Ingela.

Hon inleder samlingsen med några korta frågor om vad det är för veckodag och datum. Därefter går hon tillsammans med eleverna igenom dagens schema lektion för lektion. Sedan frågar hon om någon vill säga något till sin klasslärare.

–Måste man duscha efter utegymnastiken? undrar någon.

Ingelas länk till klassläraren är en viktig del av "Starta da-

gen", som just detta att ibland föra elevernas talan när de själva inte vill eller vågar.

08.30

En stunds administrativt arbete på kontoret står på tur, hela tiden med dörren öppen för drop-in.

Det är mycket som ska förberedas, som veckans möte med elevhälsoteamet, där Ingela är ständigt sekreterare. Men också en mängd föräldrasamtal och stödundervisning

i svenska och matematik för elever i behov av särskilt stöd. –Mitt arbete är väldigt varierat och det älskar jag, säger Ingela.

Samtidigt kan det vara tufft, med så många elever som har det jobbigt på olika sätt.

–Då gäller det att tänka nytt och vara positiv. Ibland behövs inga dramatiska åtgärder eller anpassningar för att skapa positiv förändring.

Ett exempel, förutom "Starta dagen", är att en elev

med skolsvårigheter kan få byta klass en tid, för att bryta mönstren.

10.00

En flicka i årskurs 6 kommer på inbokat elevsamtal och vi får vänta utanför.

–Många elever bär på så mycket oro. Då kan det räcka långt att bara få komma till mig och prata av sig, berättar Ingela efteråt.

Hon har tre, fyra enskilda elevsamtal i veckan, på regel-

10.00

bunden basis. Men hon går sällan och hämtar någon elev och förklarar varför:

–Våra samtal får inte bli ett tvång. Tryggheten ligger i att de vet att de har en bestämd tid, så behöver de prata kommer de, annars inte.

11.00

Ingela förbereder sig för hemundervisning hos en så kallad "hemmasittare", en av de elever som av olika skäl just nu inte klarar av att gå till skolan. Hon har två sådana pass i veckan.

–För att lyckas krävs bra teamwork, som vi har här på skolan, och att man möter eleverna där de är, betonar hon och gläds åt att utvecklingen inom specialpedagogik gått framåt på många sätt.

–Förr ansågs "problembarn" ofta som "hopplösa", medan vi i dag vet att en fungerande skoldag inte bara hjälper dem i skolan utan också spiller över på och lyfter hela deras liv. Det har jag sett många exempel på. 🌱

Det sitter i väggarna

Att det fysiska rummet är viktigt för utveckling och lärande ansåg redan pedagogerna Lev Vygotskij på sin tid. I nya Vikingaskolan och på Fredrika Bremer har hans teori omsatts i praktiken.

TEXT DAN HÄFSTRÖM FOTO KRISTINA SAHLÉN

TVÅ ELEVER PÅ Fredrika
Bremergymnasiet tar
en paus i skolarbetet.

Ny skola tar plats mitt i byn

INGET FLASHIGT SKRYTBYGGE utan ett hus som tar rejäl plats och visar att lärande är viktigt. Den nya Vikingaskolan ska bli referens för framtida skolbyggnader i Haninge.

I OKTOBER 2016 togs det första spadtaget och till höstterminen 2018 ska f-6-skolan vara klar för inflyttning. För elever och lärare blir det ett miljöombyte som heter duga.

I dag är Vikingaskolans verksamhet fördelad mellan slitna lokaler som tidigare tillhörde yrkesprogrammen på Fredrika Bremergymnasiet och paviljonger. Den nya skolan, med tillhörande idrottshall, blir en rejält tilltagen trevåningsbyggnad som kommer att vara klart högre än närliggande hus.

– Det blir en skola att känna stolthet

över, med en byggnad som signalerar att här inne händer något viktigt, säger Johan Kant, rektor för Vikingaskolan.

INFÖR PROJEKTET HADE Johan Kant och skolans intendent Michael Manolescu en dialog med Haninges kommunala

” Det blir en skola att känna stolthet över.

JOHAN KANT, rektor för Vikingaskolan

JOHAN KANT, REKTOR, och Michael Manolescu, intendent, vid det som ska bli nya Vikingaskolan.

fastighetsbolag Tornberget om vilken sorts skola som skulle byggas.

– Vi var tydliga med att vi inte ville ha något flashigt bygge utan att vi i stället ville lägga fokus på funktion. Till exempel att klassrummen skulle bli tillräckligt stora och att material och möbler skulle bidra till att hålla ljudvolymen på behaglig nivå, säger Michael Manolescu.

FRÅN KOMMUNENS SIDA ses Vikingaskolan som en referensbyggnad som pekar ut riktningen för framtida skolprojekt i Haninge. De 230 miljoner kronor som kommunen satsar ska skapa förutsättningar för undervisning av högsta kvalitet men är också en investering för meningsfull fritid. Kvällstid kommer idrottsföreningar att husera i idrottshallen och olika typer av kursverksamhet ska hålla till i klassrummen.

– Det är en återgång till den gamla tanken om ”skolan mitt i byn” där skolan är en knutpunkt som för människor samman. Vi har redan många idéer som vi vill testa som ligger i linje med det tänket. Till exempel vore det fantastiskt att kunna erbjuda lagad mat till en billig penning några dagar i veckan i skolans fina kök. Vissa elever får inte det så ofta hemma, säger Johan Kant.

Han tror att den nya skolbyggnaden indirekt kan komma att höja undervisningens kvalitet.

– Vad som händer innanför väggarna, alltså innehållet i undervisningen, är alltid viktigare än själva väggarna. Men det gäller att ha riktigt bra lärare. Och sådana är lättare att rekrytera om man kan erbjuda dem en riktigt fin skola.

FAKTA NYA VIKINGASKOLAN

- Skolan kommer att ha plats för cirka 525 elever.
- Skolan blir tre våningar hög men är konstruerad så att det vid behov går att bygga till ytterligare ett våningsplan.
- Skolans idrottshall kommer att vara toppmodernt utrustad med inriktning på gymnastik.

GLASVÄGGARNA I FREDRIKA Bremers södra byggnad bidrar till ett öppet klimat.

Respekt genom glasväggen

ETT GYMNASIUM men två huskroppar med varsin inbyggd pedagogisk idé. På Fredrika Bremergymnasiet lever norra delen med hemvister och södra med myller i korridoren.

BANK. BANK. BANK. Några förstaårselever på byggprogrammet snickrar på en friggeliktande träkoja. I korridoren

utanför står en slätrakad man i kavaj och blå skjorta och iakttar dem genom en glasvägg. I början av 1990-talet var

” Byggnaden bäddade för en otrygghet som jag verkligen hoppas att våra nuvarande elever slipper.

ROBERT ASPFORS, rektor Fredrika Bremergymnasiet

Robert Aspfors själv elev på Fredrika Bremergymnasiet. I dag är han rektor. – Visst är det speciellt. Min gamla skola ligger mig mycket varmt om hjärtat, säger han.

Men Robert Aspfors har inte så mycket gott att säga om den gamla skolbyggnaden.

– Där fanns en massa otillgängliga prång som folk stod och hängde i, platser där ingen vuxen någonsin satte sin fot. Byggnaden bäddade för en otrygghet som jag verkligen hoppas att våra nuvarande elever slipper.

DAGENS FREDRIKA BREMER, som inrymmer världens modernaste yrkesgymnasium, har två huvudbyggnader, i folkmun ”norra” och ”södra”. Den norra byggnaden stod klar 2006 medan den södra är helt ny och togs i bruk till höstterminen 2016. Arkitekturen i de båda byggnaderna präglas av ett modernt formspråk med mycket betong, glas och rena ytor men det finns också stora skillnader. Den norra byggnadens lokaler är planerade utifrån idén om hemvister. Här bildar lärare och elever med en viss →

FRÅN KAFÉT I södra byggnaden ser man ner till bygghallen genom glasrutorna.

Med klassrummet som verkstad

I LEIF STRANDBERGS DRÖMSKOLA möter läraren eleverna i kreativa verkstäder där de tillsammans utvecklar världen i samma stund som de lär sig om den.

FOTO SHUTTERSTOCK

ETT KLASSRUM SKA signalera vad som pågår där, menar Leif Strandberg.

bli mycket bättre på att utnyttja det. ”Verktyg” eller ”artefakter” kan i Vygotskijs värld vara antingen något konkret som en skiftnyckel eller något abstrakt som ett ord eller ett begrepp. – Rummet och verktygen är lika viktiga i de teoretiska som i de praktiska ämnena. Som lärare i filosofi måste

” Ett klassrum bör signalera vad som faktiskt pågår där.

LEIF STRANDBERG, psykolog och författare

inriktning arbetslag och har sina lektioner inom ett visst område, med specialutrustade klassrum, grupprum och lärarrum. Från den norra byggnaden leder en inbyggd bro över till den södra, som kan sägas vara en lång korridor med ett stort antal glasväggar som gör det möjligt att ta del av vad som pågår i klassrum och verkstäder. I den södra byggnaden har yrkesprogrammen sina tydliga salar men i korridoren och övriga klassrum finns en större blandning av elever från olika program. Sedan den södra byggnaden kom till har de flesta lärare kommit att bli antingen Norra- eller Södra-lärare beroende på var de har lejonparten av sin undervisning.

– Vi på Norra har byggt upp en identitet som är starkt förknippad med våra lokaler. Det finns en trygghet och tydlighet i det som både jag och eleverna uppskattar, säger Mattias Rehn, som undervisar i religion och historia.

MISEL IVIĆ UNDERVISAR i samma ämnen, men i södra byggnaden.

EN AV HEMVISTERNA i norra delen.

– När jag kommer ut i Södras korridor efter en lektion möter jag många elever, till exempel från byggprogrammet, som jag aldrig såg förr. Jag hejar och pratar mig fram till matsalen eller lärarrummet och det finns en öppenhet som är väldigt positiv, säger han.

Robert Aspfors tror att det i längden blir svårt att behålla de två olika pedagogiska modellerna som parallella spår.

– Vi är inne i en process där vi vill ta vara på det bästa med båda världarna, men samtidigt tränar sig verkligheten på. Kommunen växer, antalet elever ökar och vi kommer att bli tvungna att

utnyttja våra lokaler mer effektivt. Då blir det också nödvändigt att modifiera våra arbetssätt, säger Robert Aspfors.

I BYGGSALEN LÄGGER eleverna Simon Wall-dén, Umit Gül och Max Grahn ner sina hammare och hänger upp sina skyddshjälm. Det vankas lunch i matsalen mitt emot. När Max Grahn kommenterar den södra byggnadens glasväggar säger han först att det kan vara lite obehagligt med folk som står och kollar in när han jobbar. Men å andra sidan kan det vara inspirerande också.

– Man skärper sig när man vet att de från andra program står och tittar. Man vill ju visa sina skills.

Skolans administrativa chef Berwa Kashany, som varit mycket involverad i planeringen av södra byggnaden, nickar gillande.

– Tanken med glasväggarna är ju att skapa transparens och att få ungdomarna nyfikna på varandra. Jag är övertygad om att det bidrar till ett respektfullt och kreativt klimat. 🍌

Leif Strandberg, psykolog och författare, har skrivit massor om pedagogik och turnerar ofta runt på landets lärosäten som föreläsare.

Den ryske psykologen och pedagogen Lev Vygotskijs (1896–1934) tankevärld är hans ständiga följeslagare. Vygotskij gör sig påmind inte minst när Leif Strandberg resonerar kring rummets betydelse för lärande.

En grundtes i Vygotskijs lära är att mänsklig utveckling inte är en oberoende individuell process utan främst sker i samspel med omgivningen. Lärande sker alltid i specifika situationer och rummet och sammanhanget påverkar.

Leif Strandberg har beskrivit denna syn på lärande med följande ord:

”Det är lättare att bli bilmekaniker i en bilverkstad än på en öde ö.”

– Ett klassrum bör signalera vad som faktiskt pågår där. I bilverkstaden räcker det med en blick eller ett andetag för att förstå. Man ser verktygen och känner lukten av olja. Men många klassrum och lärandesituationer lider brist på innehåll. Det finns varken sammanhang eller verktyg som hjälper eleverna att få kontakt med ämnet.

Leif Strandberg psykolog och författare

LEIF STRANDBERG ÄR en stor anhängare av modern teknik som verktyg för lärande.

– Med en smartboard kan man göra oerhört mycket för att fylla ett klassrum med innehåll. Youtube-klipp, kartor, all världens konst – hela internet är din resurs. Jag tror att många lärare kan

man ge eleverna tillgång till relevanta språkliga artefakter, som de använder i samspel med varandra för att utvidga sin språkliga repertoar. Det hjälper dem till en djupare förståelse för ämnet. En djupare förståelse innebär också att få syn på vad själva processen att lära sig saker faktiskt innebär, nämligen att vi inte bara tar in dåtidens kunskap utan samtidigt utvecklar framtidens förståelse av ämnet.

VYGOTSKIJS VIKTIGASTE BUDSKAP är att vi tillägnar oss kunskap tillsammans. Det fyller Leif Strandberg med glädje och förtröstan.

– Vi behöver inte sitta ensamma och ängslas för det vi inte kan. Vi lär ju tillsammans. Vi kan låna kompetenser från fiffigare kompisar och ta del av avancerade kunskaper genom ett aktivt deltagande i spännande kulturella kontexter. När jag engagerar mig i sociala aktiviteter, imiterar, lånar och ”fuskar”, tar jag nästa steg i min utveckling. 🍌

DAN WIDSTRAND

ÅLDER: 60 år.

GÖR: Trä- och metallslöjds-
lärare på Höglundaskolan.

BOR: I Österhaninge.

FAMILJ: Fru Therese, två
vuxna barn.

BAKGRUND: Utbildad möbel-
snickare med gesällbrev samt
utbildad trä- och metallslöjds-
lärare. Har arbetat på Lunda-
skolan och Höglundaskolan
sedan 1978.

KURIOSA: Lyssnar gärna på
ljudböcker när jag utför något
arbete på tomten.

HOPPAS PÅ I VÅR: Tidig
färskpotatis!

”I slöjdsalen kan alla elever lyckas”

38 ÅR I SAMMA YRKE och på samma skola, ändå är varje dag unik. Slöjdläraren Dan Widstrand drivs av barnens glädje och av att hjälpa dem utveckla både sitt språk och sin person.

TEXT **KARIN CEDRONIUS** FOTO **EMIL WIDSTRAND**

På en skola där omkring 97 procent av eleverna har utländsk bakgrund och somliga inte ens talar svenska finns det förstås utmaningar.

Då är slöjdamnet ett fantastiskt sätt att mötas, menar Dan Widstrand, trä- och metallslöjdlärare på Höglundaskolan.

– Slöjd är ett ämne där alla elever kan lyckas, oavsett om de har ett fullt utvecklat språk eller ej. Hammare och spik är ju universella, precis som skapandet.

Att vara ett språkligt bollplank är en viktig del i yrkesrollen, menar Dan.

– Jag gillar att prata med barnen och locka dem att höja sitt språk genom att utmana dem att beskriva det de gör. Det har hänt att elever har sagt sina första svenska ord här i slöjdsalen.

HAN VET VAD han talar om. I 38 år har han arbetat som slöjdlärare på Höglundaskolan, även då skolan hette Lundaskolan och låg några hundra meter bort. Frågan infinner sig förstås – varför har du blivit kvar så länge?

– Man blir lite förälskad. Det är något visst att komma till jobbet och mötas av ett gäng glada barn som

säger ”i dag är det min lyckodag, vi har träslöjd!”. Den entusiasmen är svår att inte dras med i, säger han med ett varmt leende.

Just barnens glädje är en stor del av drivkraften.

– Det bästa är när man ser ett ”ljus” tändas i barnens ögon när de har lyckats med någonting. Men det är samtidigt en utmaning att komma dit, förstås.

EN ANNAN UTMANING, inte minst sedan betygen infördes i årskurs 6, är att få eleverna att förstå att det inte handlar om vem som gör den finaste saken i slöjden utan att annat spelar större roll, som kreativitet, samarbete och förmågan att använda olika material och tekniker.

– En del elever kan bli lite frustrerade. Då gäller det för mig att få dem att känna sig trygga och känna att de kan lita på att jag ser till att de lyckas.

När Dan själv skulle välja linje på gymnasiet ville han göra något prak-

tiskt. Han gillade att snickra och hade länge varit scoutledare, så slöjdläraryrket kändes bra. Att det blev Haninge var dock mer av en slump.

– Jag gjorde vapenfri tjänst på Dalarö skola 1977 och fick erbjudande om att bli kvar. Så småningom hamnade jag här i Jordbro.

FAST 38 ÅR på samma arbetsplats är en sanning med modifikation. I slutet av 80-talet tog han faktiskt tjänstledigt för att prova livet som egenföretagare inom snickeri.

– Men jag valde att komma tillbaka efter 1,5 år. Det var mycket roligare på skolan, mer puls. Det passar mig bättre.

Att han har en passion för hantverket är tydligt. Inte ens på fritiden släpper Dan hammaren.

För 20 år sedan köpte han och familjen ett gammalt torp i Österhaninge som han med åren har renoverat och byggt ut. I dag är

huset färdigt, men projekt finns alltid att hugga tag i.

– Det senaste är ett växthus som vi har byggt tillsammans med vår son och hans sambo. Ett fint litet hus som gör oss helt självförsörjande på grönsaker om sommaren. I vår ska vi utvidga potatislandet – det ser jag fram emot!

**”DET BÄSTA ÄR
NÄR MAN SER ETT
’LJUS’ TÄNDAS I
BARNENS ÖGON.”**

"DET ÄR SÅ ROLIGT ATT SE DERAS GLÄDJE"

MARGARETA BERGLIE, 74, trotsade pensionärlivet för att lära ensamkommande flyktingpojkar, som aldrig gått i skolan, svenska. Men också så mycket mer.

TEXT EVA-LOTTA SIGURDH FOTO NIKLAS BJÖRLING

Koncentrationen är på topp när dagens lektionspass i svenska för nyanlända analfabeter pågår. Sju tonårspojkar, från Syrien och Afghanistan, följer uppmärksamt läraren Margareta som ljudar bokstaven "u" och så småningom hela ord. Eleverna får säga efter.

– Fint! Vad duktiga ni är, uppmuntrar hon och stoltheten går nästan att ta på.

– Detta är killar som i stort sett aldrig gått i skolan, säger Margareta. De har jobbat som fåraherdar och liknande och flytt från krig och elände innan de så småningom hamnade här, helt ensamma.

ENGAGEMANGET ÄR PÅTAGLIGT. Det märks att Margareta älskar det hon gör, både undervisningen och "sina" pojkar, som hon tagit till sitt hjärta. Men ibland är det tungt, som i dag, när

en pojke i gruppen just har fått ett utvisningsbeslut.

EFTER ETT HELT yrkesliv som SFI-lärare och med vetskapen om den stora lärarbristen tvekade hon aldrig när hon fick frågan om att ta sig an denna specialsammansatta grupp med enbart analfabeter, trots att hon redan var pensionär.

– Det är en stor utmaning, både eftersom de inte är vana vid rutiner

och att passa tider och för att de måste lära sig allt från grunden. Men som tur är har

jag lärarassistenten Firooz Hamid vid min sida, som själv kom hit som ensamkommande för några år sedan. Han talar dari och kan översätta. Vi är ett riktigt radarpar!

MARGARETA MENAR ATT deras lyckade samarbete har bidragit till att hela fem elever redan efter några månader har gått vidare

till nästa nivå, och att ytterligare två är på gång.

Andra viktiga framgångsfaktorer är deras outtröttliga tragglande av dagliga rutiner, ett eget klassrum som ger lugn och stabilitet samt deras många sammansvetsande aktiviteter, allt ifrån grillning och studiebesök till att alltid äta skollunch tillsammans.

ATT MARGARETAS BRINNANDE engagemang genomsyrar allt arbete med eleverna gör också sitt till, även om hon själv ödmjukt tonar ner sin egen betydelse. Eller som eleven Eidmohammed Kazimi beskriver henne:

– Margareta jobbar från hjärtat och behandlar oss som sina barn. Då vill man lära sig!

Att det är ömsesidigt märks när Margareta sammanfattar essensen av sitt uppdrag.

– Det är så roligt att se deras glädje i lärandet! Vad som än händer vill jag att de ska ha med sig så mycket kunskaper som möjligt. Det hoppas jag att jag lyckas förmedla. 🙌

VAD TYCKER DU OM UNDERVISNINGEN?

EIDMOHAMMED KAZIMI, 17 ÅR, FRÅN AFGHANISTAN:

"Jättebra! Jag vill inte missa en enda lektion och har lärt mig massor."

MASOUD AZIMI, 16 ÅR, FRÅN AFGHANISTAN:

"Margareta och Firooz arbetar verkligen med hjärtat och har fått mig att kämpa. Efter bara två månader här har jag lärt mig jättemycket."

MOEIN KADIRI, 17 ÅR, FRÅN AFGHANISTAN:

"Den är väldigt bra! Nu kan jag fråga folk om hjälp och jag blir alltid pigg och glad av att komma hit."

BRA TEAMWORK OCH FASTA RUTINER

UTMANING

Att lära elever som aldrig tidigare gått i skolan vikten av dagliga rutiner och ge dem tillräckligt bra kunskaper i svenska för att kunna läsa vidare och klara vardagen.

LÖSNING

Fasta rutiner, gemensamma skolmåltider, eget klassrum och ett bra samarbetsteam. Dessutom motivera eleverna att lära sig för sin egen skull.

RESULTAT

Många har gått vidare till nästa nivå och flera är på väg. Dessutom har koncentrationen och tryggheten i gruppen ökat markant.

MARGARETA BERGLIE VAR pensionär när hon fick frågan att arbeta med nyanlända elever.

ARBETET ÄR UTMANANDE och berikande på samma gång.

I GRUPPEN ÄR de sju pojkar från Syrien och Afghanistan.

ALLA POJKAR I Margaretas grupp var analfabeter när de kom till Sverige. Nu har flera lärt sig läsa och skriva.

UTBLICK
SKOLAN I KANADA

VIKTEN AV ATT BLI SEDD OCH HÖRD

ETT VÄNLIGT HEJ, en rektor som kan ditt namn och en känsla av att bli sedd. Det är receptet som gjort att eleverna på York Street Public School i Kanada lyckats så bra, trots tuffa förutsättningar.

TEXT KARIN CEDRONIUS FOTO PATRIK LÖNN

ATT ALLA ELEVER har olika bakgrund och förutsättningar är givet, men det är inte givet att det ska påverka resultaten i skolan. Den ståndpunkten har Haninge arbetat utifrån ända sedan Synvändan sjösattes för tio år sedan. På York Street Public School i Ottawa, Kanada, med elever i åldern 7–14 år, har man sedan lång tid tillbaka arbetat med ett liknande synsätt och lyckats väl. I höstas var en grupp från elevhälsan och ett antal rektorer från Haninge på studiebesök där.

– Det var intressant att se

hur de med enkla medel har lyckats skapa en välkomnande atmosfär där alla elever känner sig sedda och hur det i sin tur påverkar lärandet i skolan positivt, säger Patrik Lönn, central stödchef och en av deltagarna på studieresan.

FLERA AV ELEVERNA på York Street Public School kommer från svåra hemförhållanden och stödet hemifrån är minimalt. Trots detta lyckas de väl i skolan. Skolans rektor, Sherwyn Solomon, arbetar nämligen efter filosofin att

bemötandet är oerhört viktigt och att man måste se varje elev för att lyckas med varje elev. Den som inte känner sig sedd eller hörd gör ju knappast bra ifrån sig i skolan.

– Därför har han infört att alla varje morgon hälsar och tittar varandra i ögonen. Han har dessutom lärt sig samtliga 200 elevers namn och bakgrund, också det en del i att få dem att känna sig sedda, säger Patrik Lönn.

Men det är förstås inte bara rektor Solomon själv som gör

SHERWYN SOLOMON, rektor på York Street public school.

detta. Han har ett tätt samarbete med alla lärare och övrig personal på skolan.

– De har ett mycket professionellt arbetssätt som bygger på bemötande och som delvis grundar sig i samma metod som vi i Haninge arbetar med, nämligen CPS, samarbetsinriktad problemlösning.

OCH SÅ VAR DET en sak till – den som är hungrig kan knappast lära sig något. Det har skolan tagit fasta på och infört frukost för alla elever varje morgon innan skolan börjar.

– Det gäller bara att våga kliva in i en relation med varje elev snarare än att betrakta dem på avstånd. Då kan man fånga upp de allra flesta elever och få dem att lyckas. Det är enkla medel som gör otroligt mycket. 🍌

Skolan i bild av serietecknaren Markku Huovila

SVERIGE ÄR ATT RÄKNA MED IGEN

